

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Звагельський В. Б. (Суми, Україна), канд. філол. наук;
Камберова Р. (Софія, Болгарія), канд. філол. наук;
Куліш А. М. (Суми, Україна), д-р юрид. наук;
Нестеренко В. А. (Суми, Україна), канд. іст. наук;
Світайло Н. Д. (Суми, Україна), канд. філософ. наук;
Пашин В. П. (Курськ, Росія), д-р іст. наук;
Петрищева Н. С. (Курськ, Росія), канд. іст. наук;
Рамач Я. (Новий Сад, Сербія), д-р іст. наук;
Хлопова І. Є. (Курськ, Росія), канд. іст. наук.

Видання рекомендовано до друку рішенням вченої ради юридичного факультету Сумського державного університету (протокол № 9 від 03.04.2014 р.)

Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення : зб. матер. Міжнар. наук.-практ. конф. : у 2-х част. Ч. 2 : у 2-х томах (Суми – Курськ, 18 квітня 2014 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, В. Б. Звагельський, Р. Камберова та ін. – Суми – Курськ : Сумський державний університет, Південно-Західний державний університет, 2014. – Ч. 2, Т. 1. – 200 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, вчених та аспірантів ВНЗ і наукових установ, виголошені в рамках Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість, суспільство, держава: проблеми минулого і сьогодення» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 861 від 9 грудня 2013 р.), присвячені актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

На обкладинці: Перший у світі монументальний пам'ятник Тарасу Шевченку. Встановлений у жовтні 1918 р. у м. Ромнах на Сумщині. Скульптор І. П. Кавалерідзе.

ІВАН ФРАНКО ТА ПІДВАЛИНИ НАШОЇ ДЕРЖАВНОСТІ: МИНУЛЕ І ПРИЙДЕШНЄ

«Немає між нами чоловіка, який би світлим умом, блискучим талантом і жаром любові до високих ідеалів та безмірною працею зумів блудних, брудних і незрівноважених притягнути до того місця, де він сам стоїть» [2, с.126]. Ця столітня атестація Франкового генія з-під пера неперевершеного Івана Труша й досьогодні актуальна, незважаючи, що цього року минає 98-річниця з того часу, як Іван Франко покинув свій молот каменяра, але назавжди залишився будителем народного духа, що кажучи словами Ліни Костенко, *«тримає лінію оборони»*.

Процес національної самоідентифікації сьогоднішніх верств населення відповідно до *«духу часу»* можна назвати давньозабулим *«давним»*. До прикладу наведемо, Франкову характеристику основ української суспільності ще далекого 1897 р., у якій різуче відбивається наше таке незбалансоване й трагічне сьогодення: *«Живемо немов під обухом, а сей обух, то не стільки зверхній, посторонній тиск, скільки почуття власної безсильності, власного розладу»* [4, с.221].

Аналізуючи сьогоднішнє наше становище, можемо констатувати, що у власній *«державотворчій зрілості»* ми досягли рівня позаминулого століття, коли, за влучним висловом Івана Франка: *«Фактична перемога залишається за елементом, якому тяжко й ім'я придумати, та якоюсь різномастою купою людей, у яких спільною підставою акції являється хіба спільна ненависть до свого рідного, спільна невіра в органічний зріст народу і його свідомості, погоня за особистою кар'єрою і спільна дволичність та безхарактерність»*. *«У нас прийнято весь сей напрям, – пише далі письменник, – усю в 50-их роках верховодну течію галицько-руського життя називати москвофільством»* [5, с.192-193]. І заслуга українського Мойсея передусім у тому, що на початку буремного ХХ століття українська молодь працюючи *«для домашнього огнища»* уже осягала найвищі щаблі публічного національного самоствердження, була готова покласти свої життя на вітвар національної свободи. Як пророчє мислив Іван Франко! На початку ХХІ століття уже яскравим прикладом пролітої української крові ознаменувалося прозріння, катарсис нашого суспільства. Звертаючись до Івана Франка,

зауважимо, що він пророче стверджував, що москвофілство, «як і усяка підлість, всяка продажність і деморалізація, – це міжнародне явище, гідне загального осуду і боротьби з ним».

Іван Франко переконливо доводить, що «українська суспільність має нагоду переконатися, що справа українського слова, українського розвою чужа для великоруської суспільності, що та суспільність також засліплена своїм державним становищем, у справах державних думає так само, як її бюрократія, чи іншими словами, що російська бюрократія невідродна дочка російської суспільності, і, видержавши остру боротьбу з отсею всесильною бюрократією, українській суспільності прийдеться видержувати хронічну, довгу, але не менш важку боротьбу з російською суспільністю та крок за кроком відвойовувати собі у неї право на самостійний розвій» [4, с.279-280].

У 1902 р. на сторінках «Літературно-наукового вісника», виступаючи вже як критик творчості Михайла Старицького, Іван Франко досить чітко сформулював необхідні передумови сходження до висот національного, ба навіть всеслов'янського поступу: «коли б українці здавна були працювали для себе, для своєї національності, неоглядаючися на абстрактний общерусизм, то не тільки піддвинули б були Україну високо, але й загальноруська й загальнослов'янська сила була б у сумі багатша та більша» [5, с.180].

Іван Франко говорячи про роль особи у суспільному прогресі наголошував, що лише послідовна праця для рідної нації стає рушієм всезагального цивілізаційного поступу. Під його «картаючим сарказмом» попадали «пишні вінці», «які своє забуття про рідний народ та його інтереси силкувались ефективно прикривати плащем всесвітнього лібералізму». А правдивих українців, які потішали себе тим, що, «допомагаючи здобути реформи в ліберальнім дусі», вони тим самим здобувають нові горизонти для поступу, Іван Франко зі щирим роздратуванням називав самоошуканцями.

Письменник застерігає українців від гарячкового шукання союзників, помічників, протекторів та меценатів, не там, де «лежить натуральне джерело сили та відродження», бо на тому ламали списи не одні покоління діячів українського національно-визвольного руху, коли «... зневір'я у власні сили і в силу рідного народу» розхитувало найкращі характери,

породжувало «фантастичні бажання – дійти до чогось при допомозі власне тих, котрих ясно витончена і не раз із цинізмом висказувана мета, щоб ми не дійшли ні до чого путнього і були й надалі гноєм, на котрім би міг виростати і пишатися перед світом їх пишиноцвіт» [4, с.222]. Ця Франкова гірка, але правдива оцінка однаковою мірою стосується як «давнього» так і «нового» обличчя нашої суспільно-національної реальності, яка катастрофічно деградувала до стану, що його політично радикалізований Іван Франко у 1884 р. атрибутував сміливо й рішуче:

***Жиди тут панують, жидівська тьма
Йде звідси аж в Раду держави*** [5, с.12].

Такі обставини вимагають від кожного нового покоління невтомної праці для вироблення стратегії для подолання хронічної національної кризи.

Тому стоячи зараз на «розпутті велелюднім» пам'ятаймо апостольську мудрість душпастиря, слуги Божого митрополита Андрея Шептицького: «Ми много-премного втратили з нашого колишнього, в тому числі й культурного доробку, але фундаменти є ще здорові і сильні, маємо в дальшім культурнім розвою на чім опертися, і в нашій праці можемо напевно числити на великі успіхи» [1].

1. Діло. – 1913. – Ч.279-281. – 14 грудня.

2. Труш І. Іван Франко і наша суспільність. Кілька слів з приводу ювілейного дару / І.Труш // Тарас Салига. Іван Франко – каменярь / Т.Салига. – Ужгород: Гражда, 2007. – С.123-126.

3. Франко Іван. Зібрання творів: у 50-ти томах/ І.Франко. – К.: Наукова думка, 1976-1986.

4. Франко І. Мозаїка: Із творів, що не ввійшли до Зібрання творів: у 50-ти томах/ І.Франко: упорядник З.Франко, М.Василенко. – Львів: Каменярь, 2001. – 432 с.

5. Франко І. Показчик купюр /І.Франко. – К.: Наукова думка, 2009. – 336 с.